

ລະບົບ ແລະ ວິທີປະຕິບັດການເຮັດໄຮ່ ໃນ ສປປ ລາວ

ຢາກນຳໃຊ້ວິທີການແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ເຂົ້າໄປຊ່ວຍປະຊາຊົນຜູ້ເຮັດໄຮ່ໃນການຫັນວິທີການຜະລິດແບບດັ້ງເດີມຂອງເຂົາເຈົ້າ ໄປສູ່ຮູບແບບການຜະລິດແບບໃໝ່ທີ່ໝັ້ນຄົງໄດ້ນັ້ນ, ກ່ອນອື່ນໝົດຕ້ອງໄດ້ທຳຄວາມເຂົ້າໃຈ ຢ່າງເລິກເຊິ່ງໃນວິທີການທີ່ເຂົາເຈົ້າເຄີຍໄດ້ໃຊ້ກັນມາເສຍກ່ອນ. ບົດສັງລວມຫຍໍ້ສະບັບນີ້ ມີຈຸດປະສົງເພື່ອສະໜອງຄວາມຮູ້ທົ່ວໄປໃຫ້ແກ່ບັນດາທ່ານຜູ້ທີ່ກຳລັງເຮັດໜ້າທີ່ອັນທ້າທາຍ ເພື່ອຫັນປ່ຽນຮູບແບບການເຮັດໄຮ່ແບບເຄື່ອນຍ້າຍໄປສູ່ຮູບແບບການຜະລິດແບບໝັ້ນຄົງ ກ່ຽວກັບຄວາມສະລັບສັບຊ້ອນ ແລະ ຄວາມຫຼາກຫຼາຍຂອງລະບົບ ແລະ ວິທີການເຮັດໄຮ່ ຕົວຈິງໃນ ສປປ ລາວ ໂດຍໄດ້ເນັ້ນໃສ່ການອະທິບາຍໃຫ້ເຫັນແຈ້ງ ເຖິງບັນດາກິດຈະກຳການປູກພືດຢູ່ໃນການເຮັດໄຮ່. ພ້ອມນີ້, ກໍຍັງໄດ້ອະທິບາຍຫຍໍ້ກ່ຽວກັບບັນດາກິດຈະກຳອື່ນ ທີ່ເຫັນວ່າມີຄວາມກ່ຽວພັນກັບການດຳລົງຊີວິດຂອງຊາວໄຮ່ເຊັ່ນ: ການລ້ຽງສັດ, ການຜະລິດກະສິກຳ-ປ່າໄມ້ປະສົມປະສານ ແລະ ການເກັບກູ້ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງອີກດ້ວຍ.

ຄຳອະທິບາຍ ແລະ ຫຼັກການຂອງການເຮັດໄຮ່

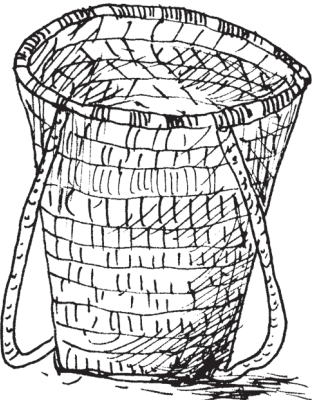
ຄຳວ່າ ໄຮ່ໃນພາສາລາວ ມີຄວາມໝາຍກົງກັບຫຼາຍຄຳສັບ ໃນພາສາຕ່າງປະເທດ ຄື: “slash-and-burn agriculture”, “swidden cultivation” or “swiddening” ໃນພາສາອັງກິດ ແລະ “essartage”, “agriculture itinerante”,

“defriche-brulis” or “abattis-brulis” ໃນພາສາຝຣັ່ງເສດ. ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ກໍຄືຢູ່ໃນປະເທດອື່ນໆທີ່ມີການດຳເນີນການເຊັ່ນດຽວກັນນີ້, ໄລ່ແມ່ນປະກອບດ້ວຍ ການແຜ່ວຖາງພືດ ຫຼື ຕັດຟັນປ່າທຳມະຊາດລົງ; ປ່ອຍໃຫ້ມັນແຫ້ງແລ້ວຈູດເພື່ອນຳໃຊ້ພື້ນທີ່ນັ້ນ ແບບຊົ່ວຄາວສຳລັບການປູກພືດ. ການຈູດເປັນວິທີການເຮັດໃຫ້ພືດ ແລະ ອິນຊີວັດຕູສະຫຼາຍຕົວໄວຂຶ້ນ ແລ້ວກາຍເປັນສານອາຫານທີ່ເປັນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ພືດທີ່ປູກ, ທັງເປັນວິທີການອັນນຶ່ງ ໃນການກຳຈັດວັດສະພືດ ແລະ ສັດຕູພືດ. ຫຼັກການສຳຄັນອີກຢ່າງນຶ່ງຂອງການເຮັດໄລ່ ແມ່ນການຟື້ນຟູຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງດິນຄືນດ້ວຍການປ່ອຍໃຫ້ພືດທຳມະຊາດເກີດຂຶ້ນໃນພື້ນທີ່ນັ້ນເປັນເວລາຫຼາຍໆປີພາຍຫຼັງການເກັບກຽວຜົນລະປູກອອກ. ໄລຍະເວລາທີ່ກ່າວນີ້ຮຽກວ່າ “ໄລຍະເປັນປ່າເລົ່າ” ແລະ ໃນຊ່ວງເວລານີ້ຊາວໄລ່ຈະປູກພືດ ໃນພື້ນທີ່ອື່ນແທນ.

ນອກຈາກການຈູດແລ້ວ, ໄລຍະເປັນປ່າເລົ່າກໍເປັນອົງປະກອບທີ່ສຳຄັນອີກຢ່າງນຶ່ງ ສຳລັບວິທີການຜະລິດກະສິກຳແບບໝູນວຽນ, ຈາກພື້ນທີ່ຕອນນຶ່ງໄປສູ່ຕອນອື່ນໆ. ຕາມຫຼັກການແລ້ວ, ໄລຍະເປັນປ່າເລົ່າຍາວເທົ່າໃດຍິ່ງເຮັດໃຫ້ມີຜົນຜະລິດດີຂຶ້ນເທົ່ານັ້ນ. ສຳລັບຕອນດິນແຕ່ລະຕອນແລ້ວ, ໂດຍທົ່ວໄປ, ຮອບວຽນຂອງປ່າເລົ່າຈະຖືກ ກຳນົດອອກເປັນ 2 ໄລຍະຄື:

- (i) ໄລຍະການປູກພືດ (ຕາມປົກກະຕິຈະແມ່ນ 1 ປີ ແຕ່ບາງແມ່ນ 2 ຫຼື 3 ປີ).
- (ii) ໄລຍະເປັນປ່າເລົ່າ (ຫຼາຍປີ).

ໃນໄລຍະການປູກພືດນັ້ນ, ຈຸດປະສົງຕົ້ນຕໍຂອງຊາວໄລ່ ແມ່ນເພື່ອໃຊ້ພື້ນທີ່ສຳລັບປູກພືດຊະນິດທີ່ເຂົາເຈົ້າຕ້ອງການສຳລັບເປັນອາຫານຄົນ, ອາຫານສັດ, ແລະສຳລັບຂາຍເປັນລາຍຮັບ. ສ່ວນໄລຍະເປັນປ່າເລົ່າ ຈຸດປະສົງຫຼັກແມ່ນເພື່ອຟື້ນຟູສະຖານະພາບດ້ານຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງດິນຄືນ ດ້ວຍການປະໃຫ້ພືດເກີດຂຶ້ນ ຕາມທຳມະຊາດ ແລະ ຈະມີການນຳໃຊ້ປ່າເລົ່າໃນລະດັບໃດນຶ່ງ (ລ້ຽງສັດ, ລ່າສັດ, ເກັບເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ, ຕັດໄມ້ສຳລັບໃຊ້ສອຍ ແລະ ອື່ນໆ).

ຄວາມຫຼາກຫຼາຍ ແລະ ຄວາມສະຫຼັບສັບຊ້ອນຂອງລະບົບການເຮັດໄລ່

ລະບົບການເຮັດໄລ່ ໃນ ສປປ ລາວ ແມ່ນມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍທີ່ສຸດ. ບັນດາປັດໄຈທີ່ເປັນຕົວກຳນົດທີ່ສຳຄັນໃນລະບົບດັ່ງກ່າວປະກອບມີ: ປະເພດດິນ; ສະພາບພູມິປະເທດ; ລະດັບຄວາມສູງ; ນ້ຳຝົນ; ປະເພດຂອງພືດທຳມະຊາດໃນປ່າເລົ່າ; ລະບົບການຖືຄອງທີ່ດິນ; ລະດັບການປັບຕົວເຂົ້າກັບເສດຖະກິດຕະຫຼາດ; ຄວາມຊື່ນເຄີຍໃນການກິນ; ການເຊື່ອຖື ແລະ ຮີດຄອງປະເພນີ; ຄວາມຮູ້ດ້ານວິຊາການຂອງທ້ອງຖິ່ນ; ລະດັບການຫັນປ່ຽນຈາກການກະສິກຳແບບເລື່ອນລອຍໄປສູ່ການກະສິກຳແບບຄົງທີ່; ລະດັບຂອງການປະສົມປະສານລະຫວ່າງການລ້ຽງສັດ ແລະ ການປູກພືດ ແລະ ອື່ນໆ. ນອກຈາກນີ້, ຢູ່ໃນລະດັບຂອງຕອນດິນທີ່ທຳການເຮັດໄລ່ ແຕ່ລະຕອນ ກໍຍັງມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນຫຼາຍຊຶ່ງໝາຍ ເຖິງວ່າ ລະບົບການຜະລິດເຫຼົ່ານີ້ສາມາດນຳໄປໃຊ້ໄດ້ໃນສະພາບເງື່ອນໄຂຂອງພື້ນທີ່ສະເພາະ ໃດນຶ່ງທີ່ມີຄວາມເໝາະສົມເທົ່ານັ້ນ. ດັ່ງນັ້ນ, ຖ້າຕ້ອງການຢາກຈະປັບປ່ຽນລະບົບການຜະລິດເຫຼົ່ານີ້ຈຳເປັນຕ້ອງມີທາງເລືອກສະເພາະຂອງມັນເອງທີ່ມີຄວາມແທດເໝາະກັບສະພາບພື້ນນັ້ນໆ.

ການຖືຄອງທີ່ດິນ; ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ການມອບດິນມອບປ່າ

ໃນອະດີດຊາວໄລ່ ໄດ້ນຳໃຊ້ສິດຊົມໃຊ້ທາງປະເພນີ ໃນການນຳໃຊ້ປ່າໄມ້ອ້ອມຮອບເຂດບ້ານຂອງຕົນ. ມາເຖິງປະຈຸບັນນີ້ວຽກການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ມອບດິນມອບປ່າທີ່ລັດຖະບານ ໄດ້ດຳເນີນມາກໍໄດ້ຮັບຜົນສຳເລັດຈຳນວນນຶ່ງໃນການຊ່ວຍຫຼຸດຜ່ອນ ແລະ ຫັນປ່ຽນການເຮັດໄລ່ຢູ່ ໃນ ສປປ ລາວ. ວຽກນີ້ ໄດ້ມີການປັບປ່ຽນສິດທິຂອງຊາວບ້ານ ໃນການ ນຳໃຊ້ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ, ຊຶ່ງໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ແມ່ນໄດ້ເຮັດໃຫ້ຮອບວຽນຂອງ ການເຮັດໄລ່ ສັ້ນລົງ ກວ່າເກົ່າ.

ການຈັດແບ່ງລະບົບການເຮັດໄຮ່ນີ້ສາມາດເຮັດໄດ້ໃນຫຼາຍວິທີທາງແລ້ວແຕ່ວ່າຈະໃຊ້ມາດຕະຖານການຈັດແບ່ງອັນໃດມາເປັນປັດໄຈຫຼັກ. ສໍາລັບຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ແລ້ວ, ມັກຈະຈັດແບ່ງການເຮັດໄຮ່ອອກເປັນ 2 ລະບົບຄື:

- (i) ລະບົບ ໄຮ່ໝູນວຽນ.
- (ii) ລະບົບ ໄຮ່ເຄື່ອນຍ້າຍ.

ການເຮັດໄຮ່ມີຄວາມໝາຍຫຼາຍກວ່າການປູກພືດແຕ່ຢ່າງດຽວ

ໃນລະບົບການເຮັດໄຮ່ບໍ່ເປັນພຽງແຕ່ການປູກພືດແຕ່ຢ່າງດຽວເທົ່ານັ້ນ, ແຕ່ການລ້ຽງສັດ, ການຫາປາ, ລ່າເນື້ອ ແລະ ການເກັບກູ້ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ ກໍຍັງມີຄວາມສໍາຄັນສໍາລັບປະຊາຊົນຜູ້ເຮັດໄຮ່ ໃນ ສປປ ລາວ ເຊັ່ນກັນ. ໃນບ້ານທີ່ເຮັດໄຮ່, ວຽກງານເຫຼົ່ານີ້ ມີການຕິດພັນກັນຢ່າງໃກ້ຊິດ ກັບການປູກພືດໄຮ່ ກໍຄື ໃນຮອບວຽນຂອງປ່າເລົ່າ. ຕົວຢ່າງ, ພື້ນທີ່ປ່າເລົ່າ ມີຄວາມສໍາຄັນໃນການລ້ຽງສັດ, ດັ່ງນັ້ນ, ການປູກພືດໄຮ່ ຈໍາເປັນຕ້ອງໄດ້ລ້ອມຮົ່ວອ້ອມເພື່ອປ້ອງກັນສັດລ້ຽງເຂົ້າທໍາລາຍ. ນອກຈາກນັ້ນ, ເນື້ອທີ່ປ່າເລົ່າຍັງເປັນແຫຼ່ງກໍາເນີດອັນສໍາຄັນແກ່ຊີວະນາໆພັນຫຼາຍຢ່າງ, ໂດຍສະເພາະເມື່ອປະໄວ້ໃນໄລຍະຍາວມັນກໍຈະກາຍເປັນແຫຼ່ງສໍາລັບເກັບກູ້ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງໄດ້.

ລະບົບການເຮັດໄຮ່ແບບໝູນວຽນ ເປັນລະບົບ ທີ່ມີການນໍາໃຊ້ຢ່າງແຜ່ຫຼາຍ ໃນ ສປປ ລາວ, ຊຶ່ງໃນລະບົບນີ້, ບັນດາຊາວໄຮ່ຈະສ້າງບ້ານຖາວອນ ຢູ່ໃກ້ກັບພື້ນທີ່ໄຮ່ຂອງເຂົາເຈົ້າ ແລະ ມີການໝູນວຽນເນື້ອທີ່ໄຮ່ ຕາມຮອບວຽນຂອງປ່າເລົ່າ ທີ່ຂຶ້ນກັບຫຼາຍໆປັດໄຈ. ສ່ວນຢູ່ໃນລະບົບການເຮັດໄຮ່ແບບເຄື່ອນຍ້າຍ, ຊາວໄຮ່ຈະຍ້າຍບ້ານຂອງຕົນຈາກບ່ອນນຶ່ງໄປສູ່ບ່ອນອື່ນພາຍຫຼັງຢູ່ທີ່ນັ້ນມາຫຼາຍປີ ແລະ ໃນເມື່ອສະພາບປ່າໄມ້ໃນພື້ນທີ່ນັ້ນເຊື່ອມໂຊມລົງ.

ນອກຈາກນີ້ກໍຍັງສາມາດນໍາໃຊ້ປະເພດຂອງພືດປົກຄຸມເປັນມາດຖານໃນການກໍານົດຈັດແບ່ງລະບົບຂອງໄຮ່ເຊັ່ນກັນ, ຕົວຢ່າງ: ຈັດເປັນປ່າເລົ່າແກ່ຫຼືປ່າເລົ່າອ່ອນ. ໃນ ສປປ ລາວ ເວົ້າລວມແລ້ວມີປ່າເລົ່າແກ່ (ມີປ່າແກ່ປົກຫຸ້ມ) ຫຼາຍກວ່າປ່າເລົ່າອ່ອນ. ນອກຈາກນີ້, ກໍຍັງມີການຈັດປະເພດຊາວໄຮ່ອອກເປັນຊາວໄຮ່ຕົ້ນຕໍ ແລະ ຊາວໄຮ່ບາງຄັ້ງຄາວອີກ. ຊາວໄຮ່ຕົ້ນຕໍຄືຜູ້ທີ່ອາໄສການເຮັດໄຮ່ເປັນຕົ້ນຕໍ ໃນການດໍາລົງຊີວິດຂອງເຂົາເຈົ້າສ່ວນຊາວໄຮ່ ບາງຄັ້ງຄາວແມ່ນຜູ້ທີ່ເຮັດນາເປັນຕົ້ນຕໍ, ແຕ່ເຮັດໄຮ່ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຜົນຜະລິດເສີມພຽງພໍກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງຕົນ.

ທັດສະນະຕໍ່ກັບການເຮັດໄຮ່ ໃນ ສປປ ລາວ

ໃນປະເທດອື່ນ, ການເຮັດໄຮ່ແມ່ນເປັນບັນຫາລະດັບພາກເທົ່ານັ້ນ. ແຕ່ໃນ ສປປ ລາວ ແລ້ວ ການເຮັດໄຮ່ ພັດເປັນຮູບການນຳໃຊ້ທີ່ດິນຫຼັກ ທີ່ມີປະຊາກອນຫຼາຍກວ່າ 150000 ຄົວເຮືອນ ຫຼື 25% ຂອງປະຊາກອນ ໃນຊົນນະບົດທັງໝົດເປັນຜູ້ເຮັດ. ຖ້າຫາກລວມເອົາພື້ນທີ່ປ່າເລົ່າທັງໝົດເຂົ້ານຳພື້ນທີ່ໄຮ່ອາດຈະກວມເອົາເຖິງ 80% ຂອງພື້ນທີ່ດິນກະສິກຳທັງໝົດຂອງປະເທດ. ໃນສະພາບທີ່ມີຄວາມໜ້າແທ້ໆຂອງປະຊາກອນຕ່ຳ; ການມີລາຍຮັບຕ່ຳ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງເງື່ອນໄຂສິ່ງອຳນວຍຄວາມສະດວກ/ສິ່ງນຳເຂົ້າກະສິກຳຕ່ຳ, ດັ່ງໃນອະດີດໄດ້ເຮັດໃຫ້ການເຮັດໄຮ່ ກາຍເປັນທາງເລືອກທີ່ດີທີ່ສຸດໃນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນສຳລັບປະຊາຊົນ ຢູ່ຊົນນະບົດ ໃນເຂດພູດອຍ ຂອງປະເທດ.

ມາເຖິງປັດຈຸບັນນີ້, ໃນເມື່ອມີເຫດການຫຼາຍຢ່າງໄດ້ເກີດຂຶ້ນເຊັ່ນ: ຄວາມກົດດັນດ້ານປະຊາກອນ, ການເຊື່ອມໂຊມຂອງຊັບພະຍາກອນ, ຄວາມຕື່ນເຕັ້ນຕໍ່ຜົນກະທົບດ້ານ ສະພາບແວດລ້ອມຂ້າມຖິ່ນທີ່ນັບມື້ສູງຂຶ້ນ, ແລະ ຄວາມເອື້ອຍອີງ ທີ່ນັບມື້ນັບເພີ່ມຂຶ້ນ ລະຫວ່າງຊາວກະສິກອນເຂດທົ່ງພຽງ ແລະ ເຂດພູດອຍ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ສະຖານະການມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີວິທີການໃໝ່ໆ ເຂົ້າໃນການຜະລິດ. ສະນັ້ນ, ມັນຈຶ່ງບໍ່ເປັນເລື່ອງແປກໃຈທີ່ລັດຖະບານ ໄດ້ໃຫ້ບຸລິມະສິດສູງ ແກ່ການຫັນປ່ຽນລະບົບການຜະລິດທີ່ເຊື່ອວ່າເປັນອັນຕະລາຍດັ່ງກ່າວໄປສູ່ລະບົບການຜະລິດອື່ນ. ຂໍ້ມູນຂ່າວສານກ່ຽວກັບລະບົບ ແລະ ເຕັກໂນໂລຊີ ການຜະລິດກະສິກຳສຳລັບຈະນຳອອກໄປສິ່ງເສີມກໍຍັງມີຈຳກັດ ຍ້ອນວ່າໃນຜ່ານມານັ້ນ ໄດ້ສຸມຄວາມພະຍາຍາມໃນການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ການພັດທະນາໃສ່ແຕ່ການເຮັດນາ ໃນເຂດທົ່ງພຽງເປັນສ່ວນໃຫຍ່. ຍິ່ງໄປກວ່ານີ້ ການມີສະພາບດ້ານຊີວະກາຍະພາບ ແລະ ດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ ທີ່ຫຼາກຫຼາຍ ກໍຍັງໄດ້ສ້າງຄວາມທ້າທາຍອັນໃຫຍ່ຫຼວງຕໍ່ຂະບວນການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ພັດທະນາ.

ດັ່ງນັ້ນ, ຄວາມເຂົ້າໃຈອັນເລິກເຊິ່ງກ່ຽວກັບລະບົບການຜະລິດທີ່ມີໃນປັດຈຸບັນເປັນສິ່ງທີ່ຈຳເປັນເພື່ອຈະກຳນົດຄຳແນະນຳສຳລັບການຫັນປ່ຽນໄປສູ່ລະບົບການຜະລິດໃໝ່. ຂໍ້ມູນທີ່ຈຳເປັນກ່ຽວກັບດິນ, ນ້ຳ, ພືດ ແລະ ປັດໄຈທາງຊີວະກາຍະພາບອື່ນໆ ຂອງລະບົບກໍຍັງມີຢູ່ຢ່າງຈຳກັດ. ສະນັ້ນ, ຈຶ່ງສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ການແກ້ບັນຫາແບບຍາວນານທີ່ຊາວໄຮ່ລາວ ທີ່ກຳລັງປະເຊີນຢູ່ໃນໄລຍະຍາວນີ້, ຈະບໍ່ສາມາດກຳນົດໄດ້ດ້ວຍການເບິ່ງແຕ່ລະບົບການຜະລິດຢ່າງດຽວຕ້ອງໄດ້ເບິ່ງໝົດໂຄງສ້າງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມຂອງປະເທດ ແລະ ຂອງປະເທດໃກ້ຄຽງແບບເປັນລະບົບຄົບຊຸດ. ສະນັ້ນຕ້ອງໄດ້ຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ຮັບຮູ້ຢ່າງເລິກເຊິ່ງ ເຖິງຄວາມກ່ຽວໂຍງ ແລະ ຕິດພັນຊຶ່ງກັນ ແລະ ກັນຂອງບັນດາອົງປະກອບຕ່າງໆ ຂອງລະບົບເສດຖະກິດຂອງຊາດ ໂດຍສະເພາະແລ້ວແມ່ນໂອກາດດ້ານວຽກເຮັດງານທຳ, ໂອກາດດ້ານຕະຫຼາດ, ການເຂົ້າເຖິງສະຖາບັນທາງສັງຄົມ ແລະ ລະບຽບຄວບຄຸມຜົນກະທົບຂ້າມຖິ່ນເພື່ອໃຫ້ເກີດປະໂຫຍດທີ່ເໝາະສົມສຳລັບຄົວເຮືອນ ທີ່ຍັງອາໄສການເຮັດໄຮ່ຢູ່.

ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ: Roder W. 2001. ລະບົບການປູກເຂົ້າດ້ວຍການເຮັດໄຮ່ ໃນເຂດພູດອຍພາກເໜືອຂອງລາວ: ລັກສະນະ, ສິ່ງທ້າທາຍ ແລະ ໂອກາດ. ໂຄງການອີຣີ. 201 ໜ້າ.

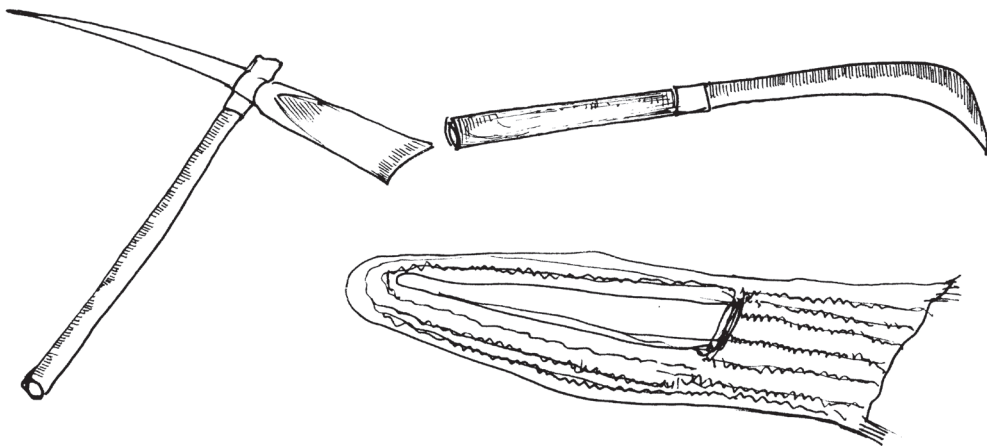
ວຽກງານປ່າໄມ້, ກະສິກຳ ປ່າໄມ້ປະສົມປະສານ ແລະ ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ

ໃນອະດີດ ຊາວໄຮ່ໄດ້ກຳນົດປ່າອອກເປັນ 3 ປະເພດຄື: ປ່າແຄມບ້ານ, ປ່າເລົ່າສຳລັບເຮັດໄຮ່ ແລະ ປ່າດົງໃນຖານະທີ່ເປັນຊາວໄຮ່. ເຂົາເຈົ້າຈະຮູ້ດີກ່ຽວກັບພື້ນທີ່ປ່າຂອງບ້ານເຂົາເຈົ້າ ແລະ ໄດ້ນຳໃຊ້ຫຼາຍຮູບແບບຂອງການຜະລິດກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ປະສົມປະສານຫຼາຍຢ່າງ ນັບຕັ້ງແຕ່ ວິທີການແບບດັ້ງເດີມ ຈົນເຖິງວິທີການທີ່ທັນສະໄໝກວ່າ. ນອກຈາກນັ້ນ, ມີຊາວໄຮ່ບາງຄົນໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນຂະບວນການປູກໄມ້ (ຕົ້ນຕໍ ແມ່ນໄມ້ສັກ). ແລະ ຍັງໄດ້ເກັບກູ້ ແລະ ຄຸ້ມຄອງເຄື່ອງປ່າຂອງດົງຢ່າງຫຼາກຫຼາຍ.

ການວິວັດທະນາການຂອງລະບົບ ການເຮັດໄຮ່ ໃນ ສປປ ລາວ

ວັດຖຸປະສົງຂອງລັດຖະບານລາວ ໃນການຫຼຸດຜ່ອນການເຮັດໄຮ່ ແມ່ນເປັນທີ່ຮັບຮູ້ກັນຢ່າງແຜ່ຫຼາຍໃນຂອບເຂດ ທົ່ວປະເທດ ອັນສິ່ງຜົນເຮັດໃຫ້ມີການຫຼຸດຜ່ອນການເຮັດໄຮ່ ແລະ ເຮັດໃຫ້ເກີດມີການປ່ຽນແປງອື່ນໆ ຫຼາຍຢ່າງໃນ ພື້ນທີ່ ທີ່ມີການເຮັດໄຮ່ ໃນທົ່ວປະເທດ. ແຕ່ເຖິງແນວໃດກໍດີ, ວັດຖຸປະສົງດັ່ງກ່າວ ກໍາລັງປະເຊີນກັບບັນດາປັດໄຈ ຕ່າງໆ ທີ່ເປັນຕົວເລັ່ງເຊັ່ນ: ການເພີ່ມຕົວຂອງປະຊາກອນ; ການເພີ່ມທະວີໂອກາດດ້ານການຕະຫຼາດ; ການປ່ຽນ ແປງດ້ານທັດສະນະຂອງຊາວໄຮ່ ແລະ ອື່ນໆ.

ເຖິງວ່າມີຊາວໄຮ່ຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ ໄດ້ມີການຫັນປ່ຽນລະບົບການຜະລິດຂອງເຂົາເຈົ້າ ໄປສູ່ລະບົບການຜະລິດກະ ສິກຳແບບຖາວອນແລ້ວກໍຕາມ, ແຕ່ກໍຍັງມີອີກຈຳນວນບໍ່ໜ້ອຍ ທີ່ບໍ່ສາມາດຫັນປ່ຽນຢ່າງເຕັມສ່ວນໄດ້ ຍ້ອນວ່າ ຍັງມີຂໍ້ຈຳກັດຢູ່ຫຼາຍຢ່າງ, ຊຶ່ງລວມມີ: ການມີພື້ນທີ່ຮາບພຽງແບບຈຳກັດ; ຂາດແຮງງານໃນຄອບຄົວ ສຳລັບການຜະ ລິດທີ່ເປັນລະບົບ, ມີຂໍ້ຈຳກັດທາງດ້ານຄວາມຮູ້ໃນການເຮັດນາ; ມີຄວາມຊັ້ນເຄີຍກັບການເຮັດໄຮ່; ໜ່ວຍງານທີ່ເຮັດ ວຽກຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ສິ່ງເສີມຍັງມີຄວາມຮູ້ຈຳກັດກ່ຽວກັບເຂົ້າໄຮ່ ແລະ ອື່ນໆ.

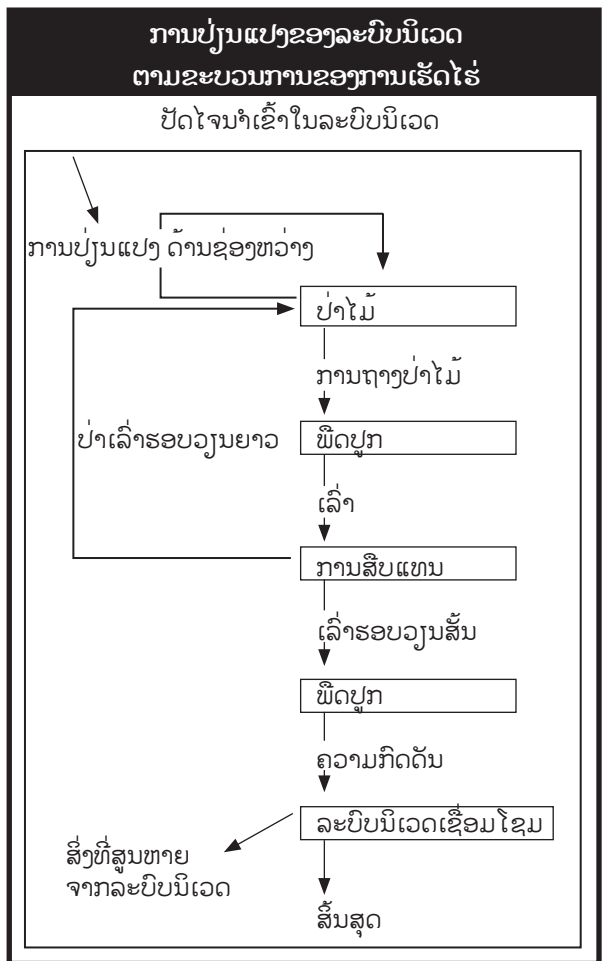
ໄລຍະ ແລະ ກຳນົດເວລາຂອງປ່າເລົ່າ

ໄລຍະເວລາຂອງປ່າເລົ່າ ເປັນອົງປະກອບທີ່ສຳຄັນອັນໜຶ່ງ ທີ່ພະນັກງານກະສິກຳຕ້ອງໄດ້ພິຈາລະນາເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈ ໄດ້ເຖິງຮູບການ ແລະ ກິນເກີດຂອງລະບົບການເຮັດໄຮ່ໃດໜຶ່ງ ແລະ ເພື່ອກຳນົດວິທີທາງແກ້ໄຂໃດໜຶ່ງ ທີ່ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້. ຕາມປະເພນີແລ້ວ, ຊາວໄຮ່ລາວຈະໃຊ້ຮອບວຽນປ່າເລົ່າລະຫວ່າງ 10 ຫາ 20 ປີ ເພື່ອໃຫ້ປ່າໄດ້ຟື້ນສະພາບຄືນເຂົ້າສູ່ລະດັບທີ່ດີ. ແຕ່ສິ່ງທີ່ກ່າວນີ້ ແມ່ນເປັນໄປບໍ່ໄດ້ອີກແລ້ວໃນປັດຈຸບັນ ເນື່ອງຈາກວ່າມີການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງປະຊາກອນ, ມີຂໍ້ຈຳກັດດ້ານພູມສາດ, ແລະ ຄວາມຮັດກຸມທາງດ້ານນະໂຍບາຍຂອງລັດຖະບານ. ໃນຫຼາຍໆບ່ອນໂດຍສະເພາະໃນເຂດໃກ້ເສັ້ນທາງ ແລະ ເຂດທີ່ມີປະຊາກອນໜາແໜ້ນຮອບວຽນຂອງປ່າເລົ່າໄດ້ຫຼຸດລົງມາຢູ່ລະຫວ່າງ 3-5 ປີ. ຢ່າງໃດກໍດີ, ກໍຍັງມີຫຼາຍບ່ອນ, ໂດຍສະເພາະໃນເຂດຫ່າງໄກສອກຫຼີກ ແລະ ມີຈຳນວນປະຊາກອນຕໍ່າທີ່ຍັງມີຮອບວຽນປ່າເລົ່າຍາວຢູ່ໃນລະດັບເກີນກວ່າ 5 ປີ ຫຼື 10 ປີກໍມີ.

ການເຊື່ອມໂຊມດ້ານຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງດິນ, ການເກີດມີວັດສະພິດຫຼາຍ, ການທຳລາຍປ່າ ແລະ ການສູນເສຍຄວາມຫຼາກຫຼາຍດ້ານຊີວະນາໆພັນລ້ວນແລ້ວແຕ່ເປັນປັດໄຈທີ່ມີສ່ວນເຮັດໃຫ້ຮອບວຽນປ່າເລົ່າສັ້ນລົງ. ໂດຍທົ່ວໄປ

ແລ້ວ, ລະບົບການເຮັດໄຮ່ທີ່ສາມາດຮັກສາຄວາມດຸ່ນດ່ຽງໄດ້ ໂດຍບໍ່ຕ້ອງອາໄສສິ່ງນຳເຂົ້າກະສິກຳໃດໆນັ້ນຈະມີຮອບວຽນ ປ່າເລົ່າຢູ່ໃນລະຫວ່າງ 8 ຫາ 12 ປີແລ້ວແຕ່ປະເພດດິນ ແລະ ປະເພດຂອງພືດທີ່ເກີດໃນພື້ນທີ່ເຫຼົ່ານັ້ນ. ເມື່ອຮອບວຽນຂອງປ່າເລົ່າສັ້ນລົງ, ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ມີການທົດແທນດ້ານຜຸ່ນເພື່ອປັບປຸງຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງດິນ. ສະນັ້ນ, ບັນຫາຮອບວຽນປ່າເລົ່າສັ້ນນີ້ຈຶ່ງເປັນບັນຫາຕົ້ນຕໍທີ່ພະນັກງານກະສິກຳຕ້ອງໄດ້ ພິຈາລະນາໃນເວລາຄົ້ນຄວ້າກຳນົດທາງເລືອກ ດ້ານເຕັກໂນໂລຊີສຳລັບລະບົບການຜະລິດກະສິກຳເຂດພູດອຍເພື່ອຢຸດຕິການຖາງປ່າເຮັດໄຮ່.

ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງເປັນແຫຼ່ງລາຍຮັບທີ່ສຳຄັນ ສຳລັບຊາວໄຮ່ກໍຄື ປະຊາຊົນໃນທົ່ວປະເທດ ແລະ ການຈັດສັນປ່າເລົ່າມີບົດບາດສຳຄັນທີ່ສຸດໃນການເຮັດໃຫ້ເກີດມີເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ ເພື່ອໃຫ້ຊາວໄຮ່ໄດ້ເກັບກູ້. ໃນຄວາມເປັນຈິງແລ້ວ, ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງຫຼາຍຊະນິດຈະມັກເກີດໃນບ່ອນທີ່ມີປ່າເລົ່າຮອບວຽນຍາວ. ໃນຂະນະດຽວກັນນີ້, ຊີວະນາໆພັນກໍມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍຂຶ້ນເຊັ່ນກັນ, ຖ້າຮອບວຽນປ່າເລົ່າຫາກຍາວອອກ.

ຊ່ວງເວລາ ແລະ ລະບົບການປູກພືດ

ຊ່ວງເວລາທີ່ເໝາະສົມທີ່ສຸດ ສໍາລັບການປູກພືດ ຂອງຊາວໄຮ່ ແມ່ນຊ່ວງເວລາໃນລະດູຝົນ. ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ, ດິນໄຮ່ຕອນນຶ່ງໆ ຈະຖືກໃຊ້ເຂົ້າໃນການເໝາະປູກທີ່ບໍ່ໄດ້ມີການກຽມດິນພຽງປົດໆວ, ແຕ່ບາງຄັ້ງ ດິນຕອນດຽວກັນນັ້ນກໍຖືກນໍາໃຊ້ເຖິງ 2 ຫຼື 3 ປີ ຕິດຕໍ່ກັນກໍມີ. ຖ້ານໍາໃຊ້ຕິດຕໍ່ກັນເປັນເວລາຫຼາຍປີເຊັ່ນນີ້ຊາວໄຮ່ຈໍາເປັນຕ້ອງໄດ້ນໍາໃຊ້ເຄື່ອງມືເພື່ອກະກຽມດິນກ່ອນທີ່ຈະສັກແກ່ນພືດໃສ່.

ເຂົ້າໄຮ່ເປັນພືດຕົ້ນຕໍ ທີ່ຊາວໄຮ່ຂອງລາວມັກປູກ. ນອກຈາກນີ້, ກໍຍັງມີພືດອື່ນໆ ຫຼາຍຊະນິດເຊັ່ນ: ມັນຕົ້ນ, ສາລີ, ຝ້າຍ, ມັນ, ໝາກອຶ, ໝາກແຕງ, ໝາກເຜັດ, ໝາກງາ, ໝາກເດືອຍ, ມັນດ້າງ, ຜັກ ແລະ ອື່ນໆ ຢ່າງລະເລັກລະໜ້ອຍ ປູກແກມກັນໄປໃນພື້ນທີ່ດຽວ ຫຼື ປູກເປັນຕອນນ້ອຍໆ ຢູ່ຕິດກັບໄຮ່. ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ, ຊາວໄຮ່ ມັກປູກພືດຫຼາຍຊະນິດປະສົມກັນ. ຄວາມຫຼາກຫຼາຍທາງການປູກພືດກະສິກໍາ ໃນລະບົບການເຮັດໄຮ່ ມັກຈະມີຫຼາຍກວ່າໃນລະບົບການຜະລິດແບບຄົງທີ່ໃນເຂດທົ່ງພຽງ.

ເຖິງວ່າພືດທີ່ຊາວໄຮ່ປູກສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນເພື່ອຊົມໃຊ້ໃນຄອບຄົວກໍຕາມ, ແຕ່ກໍຍັງມີຊາວໄຮ່ສ່ວນຫຼວງຫຼາຍໃນປະເທດໄດ້ປູກພືດເສດຖະກິດ ເພື່ອສ້າງລາຍຮັບ ເຊັ່ນ: ຝ້າຍ, ໝາກງາ, ໝາກເດືອຍ, ບໍ່ສາ, ສາລີ, ຝິ່ນ, ໝາກໄມ້, ຜັກອີກດ້ວຍ. ນອກນັ້ນຍັງມີຊາວໄຮ່ສ່ວນນຶ່ງ ໄດ້ຫັນໄປສູ່ການປູກພືດເປັນສວນ ເຊັ່ນ: ສວນກາເຟ, ຊາ,

ປະຕິບັດ ແລະ ບັນດາກິດຈະກຳກ່ຽວກັບການປູກພືດ

ການປະຕິບັດການທີ່ຊາວໄຮ່ດໍາເນີນຕະຫຼອດຊ່ວງເວລາເຮັດໄຮ່	
ກິດຈະກຳ	ຊ່ວງເວລາ*
ຄັດເລືອກພື້ນທີ່	ທັນວາ
ກຽມເຄື່ອງມື	ທັນວາ-ມັງກອນ
ຖາງປ່າ	ມັງກອນ-ກຸມພາ
ຈູດ	ມີນາ-ເມສາ
ຮີ່/ຮ້າ ແລະ ຈູດ	ມີນາ-ເມສາ
ປູກຖຽງ	ເມສາ-ພຶດສະພາ
ສັກເຂົ້າ ແລະ ພືດອື່ນໆ	ມີນາ-ເມສາ-ພຶດສະພາ
ລ້ອມຮົ່ວ	ເມສາ-ພຶດສະພາ
ເສຍຫຍ້າ	ພຶດສະພາ-ກໍລະກົດ
ເກັບເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ	ພຶດສະພາ-ກັນຍາ
ກຸ່ງວເຂົ້າ	ກໍລະກົດ-ກັນຍາ
ຟາດ ແລະ ຂົນເຂົ້າ	ກັນຍາ-ພະຈິກ

* ການປະຕິບັດການເຫຼົ່ານີ້ຈະບໍ່ໄດ້ດໍາເນີນຕາມລຳດັບຂອງການຈັດລຽງ, ແຕ່ມັກຈະເຮັດໄປພ້ອມໆກັນເຊັ່ນຕົວຢ່າງ: ການລ້ອມຮົ່ວມັກຈະເຮັດກ່ອນການສັກເຂົ້າສະເໝີ. ຖ້າເບິ່ງລວມໃນທົ່ວປະເທດແລ້ວຈະເຫັນວ່າເຕັກນິກທີ່ໃຊ້ ແລະ ເວລາຂອງການດໍາເນີນການມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນໄປໃນແຕ່ລະບ່ອນ.

ຢາງພາລາ, ໝາກແຫ່ງ ຫຼື ຫັນໄປສູ່ການປູກໄມ້ (ໄມ້ສັກ) ນັບມື້ນັບຫຼາຍຂຶ້ນ. ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນ, ຊາວໄຮ່ຍັງມັກຈະຂາຍສັດລ້ຽງ ແລະ ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງຕື່ມ. ທຸກວັນນີ້ ເຖິງວ່າຈະຍັງມີການພົວພັນຊື້ຂາຍກັນແບບແລກປ່ຽນກັນຢູ່ກໍຕາມ, ແຕ່ໃນຕົວຈິງແລ້ວ ຊາວໄຮ່ລາວສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນໄດ້ຖືກເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າກັບເສດຖະກິດການຕະຫຼາດແລ້ວ.

ປັດໄຈນຳເຂົ້າການຜະລິດ: ແຮງງານ ແລະ ເຄື່ອງມື

ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ, ເມື່ອສົມທຽບໃສ່ກັບຊາວກະສິກອນທີ່ຜະລິດແບບຄົງທີ່ໃນເຂດທີ່ງຽງ, ຊາວໄຮ່ຈະລົງທຶນຊື້ປັດໄຈນຳເຂົ້າສຳລັບການຜະລິດນ້ອຍກວ່າຫຼາຍ. ປັດໄຈນຳເຂົ້າຕົ້ນຕໍທີ່ນຳໃຊ້ແມ່ນ ແຮງງານ, ເຄື່ອງມື, ແນວພັນ ແລະ ສັດ. ສຳລັບບຸ່ຍແລ້ວແມ່ນບໍ່ໄດ້ຊື້ມາໃຊ້ເລີຍໃນເຂດຄ້ອຍຊັນ (ເນື່ອງຈາກມັນຈະຖືກຂະລ້າງຕື່ມ). ຕາມປົກກະຕິແລ້ວ, ຊາວໄຮ່ລາວບໍ່ຄ່ອຍມັກຈະໃຊ້ຢາ ປາບສັດຕູພືດ, ແຕ່ກໍຍັງມີຈຳນວນນ້ອຍນຶ່ງ ທີ່ໄດ້ນຳໃຊ້ຢາຂ້າຫຍ້າ ເພື່ອກຳຈັດວັດສະພືດ. ສ່ວນລົດໄຖໃຫຍ່, ລົດໄຖເດີນຕາມ ແມ່ນກະທັ່ງຮອດຄວາຍ ກໍແມ່ນບໍ່ໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ເລີຍ ໃນພື້ນທີ່ໄຮ່ທີ່ຄ້ອຍຊັນ (ຍົກເວັ້ນແຕ່ໃນກໍລະນີຂອງຊົນເຜົ່າທ່າບາງຄົນໃນ ແຂວງຜົ້ງສາລີ ທີ່ໃຊ້ຄວາຍໄຖ ເລົ່າຫຍ້າ/ທົ່ງຫຍ້າເພື່ອປູກເຂົ້າ).

ເຄື່ອງມືທີ່ຊາວໄຮ່ໃຊ້ໂດຍທົ່ວໄປຈະເປັນເຄື່ອງມືທີ່ຜະລິດເອງໃນທ້ອງຖິ່ນ. ຢ່າງໃດກໍດີ, ໃນປັດຈຸບັນນີ້ເຄື່ອງມືບາງຢ່າງທີ່ຂາຍຕາມຕະຫຼາດ ກໍເຫັນວ່າມີການນຳໃຊ້ກັນໃນເຂດທ່າງໂກ (ເຊັ່ນ: ຈີກ, ບັງສິດຢາ, ຂວານ, ແລະ ອື່ນໆ). ເຄື່ອງມືທີ່ໃຊ້ໃນການຖາງໄຮ່ລວມມີຂວານ ແລະ ພ່າ. ການສັກແກ່ນຈະໃຊ້ໄມ້ສັກ ແລະ ການເສຍຫຍ້າຈະໃຊ້ແວກນ້ອຍໆ ທີ່ຜະລິດໃນທ້ອງຖິ່ນເອງ. ບາງຄັ້ງກໍພົບເຫັນຊາວໄຮ່ໃຊ້ຈີກໃນການຕຽມດິນ. ການກ່ຽວເຂົ້າບໍ່ຈຳເປັນ ຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ກ່ຽວສະເໝີໄປ ແລະ ມີຫຼາຍໆຄົນກໍໃຊ້ວິທີຮູດເອົາເມັດເຂົ້າຈາກຮວງແລ້ວບັນຈຸລົງໃສ່ກະພາ/ກະຊ້າເລີຍ. ຫຼາຍຂະນິດຂອງກະພາ/ກະຊ້າ ທີ່ໄດ້ນຳມາໃຊ້ສຳລັບໃສ່ເຂົ້າ ຫຼື ຜົນຜະລິດກະສິກຳອື່ນໆ ຕະຫຼອດເຖິງໄມ້ພືນ ແລະ ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງຕ່າງໆ ແມ່ນໄດ້ຜະລິດຂຶ້ນເອງໃນທ້ອງຖິ່ນ.

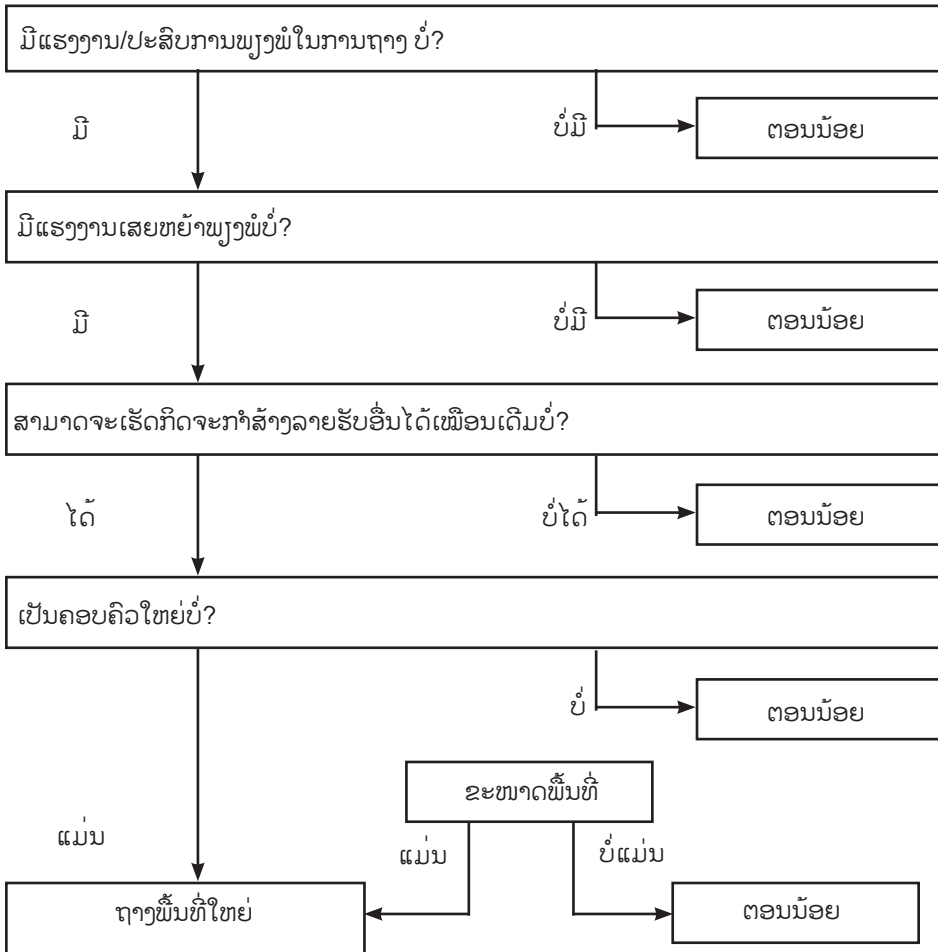
ເມື່ອຊາວໄຮ່ ມີການຫັນປ່ຽນມາທຳການຜະລິດ ແບບຄົງທີ່ເຂົາເຈົ້າຕ້ອງໄດ້ຮຽນໃຊ້ເຄື່ອງມື ແລະ ເຕັກນິກການຜະລິດອັນໃໝ່ ທີ່ຕົນບໍ່ເຄີຍໄດ້ນຳໃຊ້ມາກ່ອນເຊັ່ນ: ການໃຊ້ຄວາຍໄຖນາ, ການໃຊ້ລົດໄຖ, ການປູກເຂົ້ານາ, ແລະ ອື່ນໆ. ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ເປັນສິ່ງທີ່ຍາກ ແລະ ຕ້ອງການເວລາກ່ອນຈະມີຄວາມຊຳນິຊຳນານ.

ການເລືອກພື້ນທີ່

ຄະນະກຳມະການບ້ານເປັນຜູ້ຄັດເລືອກສະຖານທີ່ວ່າໃນລະດູການຕໍ່ໄປຈະເຮັດຢູ່ໃສ. ສ່ວນໃຫຍ່ແລ້ວໃນແຕ່ລະພື້ນທີ່ໆເລືອກນັ້ນ ຈະມີຫຼາຍໆຄອບຄົວເຮັດໄຮ່ໃນພື້ນທີ່ໆມີແດນຕິດຈອດກັນ ແລະ ຢູ່ໃກ້ໆກັນເປັນບໍລິເວນ. ຂະໜາດຂອງຕອນດິນຂອງແຕ່ລະຄອບຄົວ ແມ່ນຂຶ້ນກັບ ຈຳນວນແຮງງານທີ່ມີໃນຄອບຄົວ. ພື້ນທີ່ປ່າດົງທີ່ມີຕົ້ນໄມ້ໃຫຍ່ຫຼາຍຈະບໍ່ຖືກຄັດເລືອກເປັນບ່ອນເຮັດໄຮ່ ເນື່ອງຈາກວ່າຈະຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ ແຮງງານຖາງຫຼາຍ. ໂດຍປົກກະຕິ, ປ່າເລົ່າແກ້ມກໍຈະຖືກເລືອກເປັນບ່ອນເຮັດໄຮ່. ໃນການຄັດເລືອກສະຖານທີ່ນັ້ນ ຊາວໄຮ່ນຳໃຊ້ຕົວກຳນົດຫຼາຍຢ່າງ ເຊັ່ນ: ປະເພດປ່າທີ່ປົກຄຸມ, ປະເພດຂອງດິນ, ຂະນິດຂອງພືດທີ່ພົບໃນພື້ນທີ່, ການມີທາກໃນພື້ນທີ່, ທີ່ຕັ້ງຂອງຕອນດິນ, ໄລຍະທ່າງຈາກບ້ານ, ແລະ ອື່ນໆ. ຜູ້ທີ່ເຮັດໄຮ່ດິນຈະມີຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບສະພາບແວດລ້ອມທີ່ເໝາະສົມໃນການເຮັດໄຮ່ດີກວ່າ.

**ຂະໜາດຂອງພື້ນທີ່: ຂັ້ນຕອນໃນການຕັດສິນໃຈ
(Warner 1991)**

ການຕັດສິນໃຈ: ພື້ນທີ່ໃຫຍ່ ຫຼື ນ້ອຍ ?

ການກະກຽມເຄື່ອງມື

ກ່ອນລະດູການເຮັດໄຮ່ ຈຳເປັນຕ້ອງມີການທ້າງຫາກະກຽມເຄື່ອງມືໄວ້. ໃນແຕ່ລະພາກຂອງປະເທດເຄື່ອງມືທີ່ໃຊ້ນັ້ນຈະມີຂະໜາດ ແລະ ຮູບຮ່າງທີ່ບໍ່ຄືກັນ. ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວ, ສ່ວນໃຫຍ່ຈະມີຊ່າງຕິເຫຼັກຢູ່ຕາມໝູ່ບ້ານ, ແຕ່ກໍຍັງມີຊາວໄຮ່ຈຳນວນນຶ່ງທີ່ຊື້ເຄື່ອງມື ທີ່ທັນສະໄໝແດ່ (ເຊັ່ນ: ຈີກ, ຖົງ, ເຄື່ອງສີດ, ງລງ) ຕາມຕະຫຼາດໃນເຂດທ້າງພຽງໄປໃຊ້.

ການແຕ້ວຖາງພື້ນທີ່

ການຖາງປ່າ ເປັນກິດຈະກຳຂອງການເຮັດໄຮ່ ທີ່ປະຕິບັດກັນທົ່ວໄປໃນປະເທດ ແລະ ສ່ວນໃຫຍ່ຈະເປັນວຽກຂອງຜູ້ຊາຍ. ຊ່ວງເວລາທີ່ໃຊ້ສຳລັບການຖາງໄຮ່ຈະຂຶ້ນກັບຄວາມໜາແໜ້ນຂອງປ່າທີ່ຈະຖາງ. ສຳລັບການຖາງປ່າເລົ່າ

ໄມ້ເນື້ອອ່ອນ ແລະ ໄມ້ພຸ່ມ (ເລົ່າ 2 ຫາ 3 ປີ) ໂດຍທົ່ວໄປຈະໃຊ້ເວລາປະມານ 100 ຊົ່ວໂມງ ຕໍ່ເຮັກຕາ, ແຕ່ຖ້າຖາງປ່າເລົ່າແກ່ ທີ່ມີອາຍຸປະມານ 10 ອາດຈະໃຊ້ເວລາເຖິງ 500 ຊົ່ວໂມງຕໍ່ເຮັກຕາ. ໃນການຖາງນີ້, ຕົ້ນໄມ້ໃຫຍ່ຈະບໍ່ດ້ວຍຂວານ ຫຼື ເລື້ອຍ, ສ່ວນພ້າຈະໃຊ້ຖາງຕົ້ນນ້ອຍເປັນຕົ້ນຕໍ.

ການປ່ອຍໃຫ້ແທ້ງ

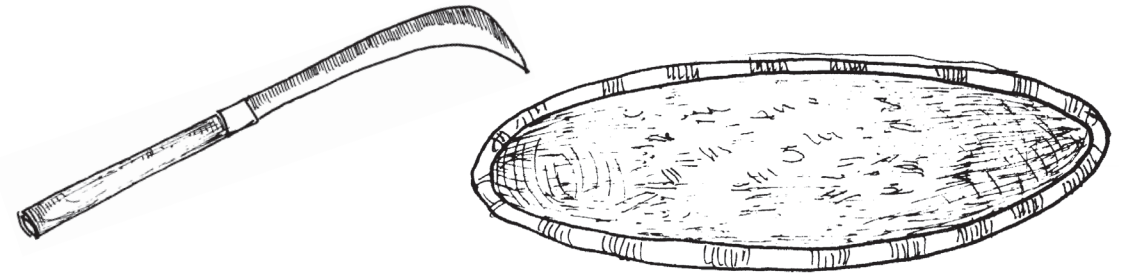
ພືດທີ່ຖາງລົງ ຈະປະຕາກແດດໃຫ້ແທ້ງເປັນເວລາປະມານສາມຫາສີ່ອາທິດ. ການປະຕິບັດດັ່ງນີ້ ເປັນ ເຕັກນິກການໃຊ້ເສດພືດຄຸມດິນ ເພື່ອປົກປ້ອງໜ້າດິນຈາກການເຜົາໃໝ້ຂອງແສງແດດ ແລະ ຈາກຜົນກະທົບຈາກຝົນ, ຖ້າມີຝົນຕົກໜັກໃນຊ່ວງທີ່ກ່າວ. ໂຄງສ້າງຂອງດິນນອກຈາກໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງແລ້ວ, ກໍຍັງມີອິນຊີວັດຖູທີ່ເໝົາເບື້ອຍຊ່ວຍກະຕຸ້ນໃຫ້ເກີດມີປະຕິກິລິຍາຂອງຈຸລິນຊີໃນດິນຕື່ມ. ຜົນລວມຈາກຂະບວນການທີ່ກ່າວນີ້ ແມ່ນເປັນຜົນດີສຳລັບການເອື້ອອຳນວຍຕໍ່ການແຕກໜ່ຂອງແກ່ນ.

ການຈູດ

ເນື່ອງຈາກມັນເປັນກິດຈະກຳທີ່ຫຼໍ່ແຫຼມ, ດັ່ງນັ້ນຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ເລືອກວັນເວລາການຈູດດ້ວຍຄວາມລະມັດລະວັງສູງໄຮ່ແຕ່ລະຕອນ ຕ້ອງຈູດໃຫ້ສຳເລັດໃນວັນດຽວກັນ ແລະ ໃຫ້ແລ້ວໄວທີ່ສຸດເທົ່າທີ່ຈະໄວໄດ້ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ອິນຊີວັດຖູໃໝ້ທີ່ສຸດ. ຕາມປົກກະຕິ, ການຈູດຈະດຳເນີນການໃນຊ່ວງເວລາທີ່ມີແດດຮ້ອນຈັດຂອງມື້, ແຕ່ໃນກໍລະນີ ທີ່ມີຄວາມສ່ຽງທີ່ໄຟຈະລາມເຂົ້າໄປສູ່ບ້ານ. ການຈູດໄຮ່ມັກຈະເຮັດໃນເວລາກາງຄືນ ເພາະຈະສາມາດເຫັນແສງໄຟໄດ້ດີ. ການຈູດໄຮ່ເປັນຂະບວນການທີ່ຕື່ນເຕັ້ນ ແລະ ນັ້ນນອງທັງສ້າງໃຫ້ມີແປວໄຟຂະໜາດໃຫຍ່ ແລະ ຄວັນກຸ້ມຫຼາຍ ພາໃຫ້ບໍ່ສາມາດແນມເຫັນໄດ້ໄກ ແລະ ທັງເປັນການສ້າງຄວາມເປື້ອນເປື້ອນ ຕໍ່ບັນຍາກາດ. ຜົນຂອງການຈູດ ກໍຄືການເຮັດໃຫ້ຊາກພືດ ແລະ ອິນຊີວັດຖູໃນດິນ ສະຫຼາຍຕົວເປັນສານອາຫານແກ່ພືດໄດ້ໄວ. ມັນຊ່ວຍລົດຄວາມເປັນກິດ (ຄວາມສົ້ມ) ຂອງດິນ ແລະ ເພີ່ມທາດພືດສະໝໍ ໃຫ້ແກ່ດິນທັງຊ່ວຍກຳຈັດແກ່ນວັດສະພືດ ແລະ ຈຳພວກກາຝາກທັງຫຼາຍ ອີກດ້ວຍ.

ການຮີ້/ຮ້າໄຮ່

ການດຳເນີນການຮີ້/ຮ້າໄຮ່ ແລະ ການຈູດຄືນ ແມ່ນຂຶ້ນຢູ່ກັບຄຸນນະພາບ ຂອງການຈູດຄັ້ງທຳອິດ. ວຽກນີ້ເປັນວຽກທີ່ທັງໝົດຄອບຄົວ (ຜີວ ແລະ ເມຍ) ເຮັດຮ່ວມກັນໃນຕອນໄຮ່ຂອງໃຜມັນ, ແຕ່ບາງຄັ້ງກໍມີການຊ່ວຍເຫຼືອ ຫຼື ແລກປ່ຽນແຮງງານກັນຖ້າຫາກວ່າມີເສດໄມ້ທີ່ຈະຮີ້ອອກຫຼາຍ. ສຳລັບກິດຈະກຳທີ່ກ່າວຈະຕ້ອງໃຊ້ເວລາ ໃນລະຫວ່າງ 50 ຫາ 200 ຊົ່ວໂມງ ແລ້ວແຕ່ວ່າປະລິມານຂອງເສດໄມ້ທີ່ຈະຮີ້ອອກ ຫຼື ຈູດຕື່ມມີຫຼາຍໜ້ອຍປານໃດ. ການຈູດເສດໄມ້ທີ່ກອງກັນໄວ້ເປັນຈູດງ ຈະເຮັດໃຫ້ມີຂີ້ເທົ່າຫຼາຍ ແລະ ຕາມຈຸດທີ່ກ່າວນີ້ກໍມັກຈະປູກພືດຊະນິດອື່ນໃສ່ໄດ້.

ການລ້ຽງສັດ ແລະ ການລ້ຽງປາ

ຊາວໄຮ່ລາວທຸກຄົນ ໄດ້ເຮັດການລ້ຽງສັດ ໄປຄຽງຄູ່ກັບການປູກພືດ. ສັດລ້ຽງ ເປັນແຫຼ່ງລາຍຮັບທີ່ສໍາຄັນທັງ ຖືກນໍາໃຊ້ສໍາລັບເຮັດພິທີການຕາມຮີດຄອງຕ່າງໆ. ຄອບຄົວຊາວໄຮ່ສ່ວນໃຫຍ່ຈະລ້ຽງສັດນ້ອຍເຊັ່ນ: ສັດປີກ, ໝູ ແລະ ແບ້. ຄອບຄົວທີ່ຮັ່ງມີ ຈະມີທັງສັດໃຫຍ່ນໍາ ເຊັ່ນ: ງົວ, ຄວາຍ ແລະ ມ້າ. ເລົ່າປ່າແກ່, ເລົ່າປ່າພຸ່ມ, ແລະ ຜືນໄຮ່ທີ່ເກັບກ່ຽວແລ້ວ ໄດ້ຖືກໃຊ້ເປັນບ່ອນປ່ອຍງົວ, ຄວາຍ ແລະ ແບ້. ສັດປີກ ແລະ ໝູ ມັກຈະລ້ຽງໄວ້ ຕາມບ້ານ ໂດຍໃຊ້ສາລີ, ຮໍາ, ແລະ ອາຫານອື່ນໆເກືອ. ການພັດທະນາດ້ານການລ້ຽງສັດ ແມ່ນມີບົດບາດສໍາຄັນ ໃນໝູ່ບ້ານບ່ອນທີ່ມີການເຮັດໄຮ່ຫຼຸດລົງ ແລະ ມີການຫັນປ່ຽນໄປສູ່ຮູບການຜະລິດທີ່ຄົງທີ່.

ໃນເຂດພູດອຍສ່ວນໃຫຍ່, ເຖິງວ່າປາຈະມີຄວາມສໍາຄັນນ້ອຍກວ່າສັດ ແຕ່ການຫາປາ ແລະ ການລ້ຽງປາ ກໍມີບົດບາດສໍາຄັນບໍ່ໜ້ອຍ ຕໍ່ຊາວໄຮ່ບາງກຸ່ມແລ້ວແຕ່ວ່າເຂົາເຈົ້າຢູ່ໃກ້ ຫຼື ໄກຈາກແຫຼ່ງນໍ້າ ແລະ ສາຍນໍ້າ. ການລ້ຽງເຜິ້ງ ກໍເປັນອີກກິດຈະກຳນຶ່ງທີ່ດຳເນີນກັນໃນຫຼາຍໆບ້ານ.

ການຕຽມດິນ, ການໄຖ ແລະ ການເສຍຫຍ້າ

ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ການເຮັດໄຮ່ຈະບໍ່ມີການໄຖພື້ນທີ່ກ່ອນສັກແກ່ນພືດໃສ່. ຢ່າງໃດກໍດີ, ໃນບາງກໍລະນີໂດຍສະເພາະ ແມ່ນໃນກໍລະນີທີ່ມີຮອບວຽນປ່າເລົ່າສັ້ນ ຫຼື ກໍລະນີທີ່ມີການໃຊ້ພື້ນທີ່ເປັນເວລາ 2 ຫຼື 3 ປີຕິດຕໍ່ກັນຈະມີການໃຊ້ຈັກ ຊຸດເປີດໜ້າດິນ ແລະ ເສຍຫຍ້າ. ກິດຈະກຳນີ້ ເປັນກິດຈະກຳທີ່ໃຊ້ເວລາ ແລະ ອິດເມື່ອຍ ແລະ ສ່ວນໃຫຍ່ເປັນວຽກ ຂອງຜູ້ຍິງ. ມັນຈະກິນເວລາປະມານ 100 ຊົ່ວໂມງ ຕໍ່ເຮັກຕາ. ຈໍາພວກຕໍ່ ແລະ ໂພນປວກ ຈະບໍ່ໄດ້ຊຸດອອກອາກຈາກ ແຕ່ວ່າ ມີຈຸດປະສົງຈະຫັນປ່ຽນເປັນພື້ນທີ່ປູກແບບຄົງທີ່. ແຕ່ລະຈຸດຂອງຜືນໄຮ່ ຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ດ້ານສະ ພາບຄວາມອຸດົມສົມບູນ. ການບໍ່ໄຖໜ້າດິນໃນບ່ອນຄ້ອຍຊັນປະກອບກັບການປະຖິ້ມເສດກ່ຽງໆໄມ້ໄວ້ໃນຜືນໄຮ່ຈະ ຊ່ວຍປ້ອງກັນການເຊາະເຈື່ອນຂອງດິນໃນຊ່ວງອາທິດຕົ້ນໆ ຂອງການປູກພືດ.

ການສັກແກ່ນພືດ

ບໍ່ວ່າຈະເບິ່ງໃນແງ່ຂອງສາດສະໜາ, ປະເພນີ, ສັງຄົມກໍຄືໃນແງ່ຂອງການດຳລົງຊີວິດ, ການສັກແກ່ນພືດ ເປັນວຽກສໍາ ຄັນທີ່ສຸດສໍາລັບຄອບຄົວຊາວໄຮ່. ກ່ອນໜ້າ ຫຼື ໃນຊ່ວງເວລາການສັກເຂົ້າໄຮ່, ຊາວໄຮ່ມັກຈະທຳພິທີຕາມຮີດຄອງ. ໃນການດຳເນີນການຕົວຈິງ, ຜູ້ຊາຍຈະເປັນຜູ້ໃຊ້ໄມ້ທີ່ມີປາຍແຫຼມ ສັກດິນໃຫ້ເປັນຊຸມ, ສ່ວນແມ່ຍິງຈະເປັນຜູ້ພາຍ ຖືງແກ່ນ ແລະ ຍອດແກ່ນລົງໃສ່ຊຸມທີ່ສັກໄວ້. ແນວພັນພືດທີ່ໃຊ້, ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນເຂົ້າ, ບາງຄັ້ງກໍຍັງໃຊ້ແກ່ນພືດ ຊະນິດອື່ນທີ່ສັກປົນໄປນໍາ. ຕາມປະສົບການຂອງທີມງານແລ້ວ, ເວລາທີ່ໃຊ້ໃນການສັກເຂົ້າ ຈະຢູ່ໃນລະຫວ່າງ 70 ຫາ 150 ຊົ່ວໂມງຕໍ່ເຮັກຕາ. ໃນບ່ອນທີ່ມີການກຽມດິນ (ເຊັ່ນໃນກໍລະນີເຮັດໄຮ່ໃນພື້ນທີ່ເກົ່າ ໃນປີທີ 2 ຫຼື ປີທີ 3) ອາດຈະໃຊ້ວິທີຫວ່ານແກ່ນເອົາເລີຍໂດຍທີ່ບໍ່ໄດ້ສັກດິນເປັນຊຸມໄວ້ລ່ວງໜ້າ.

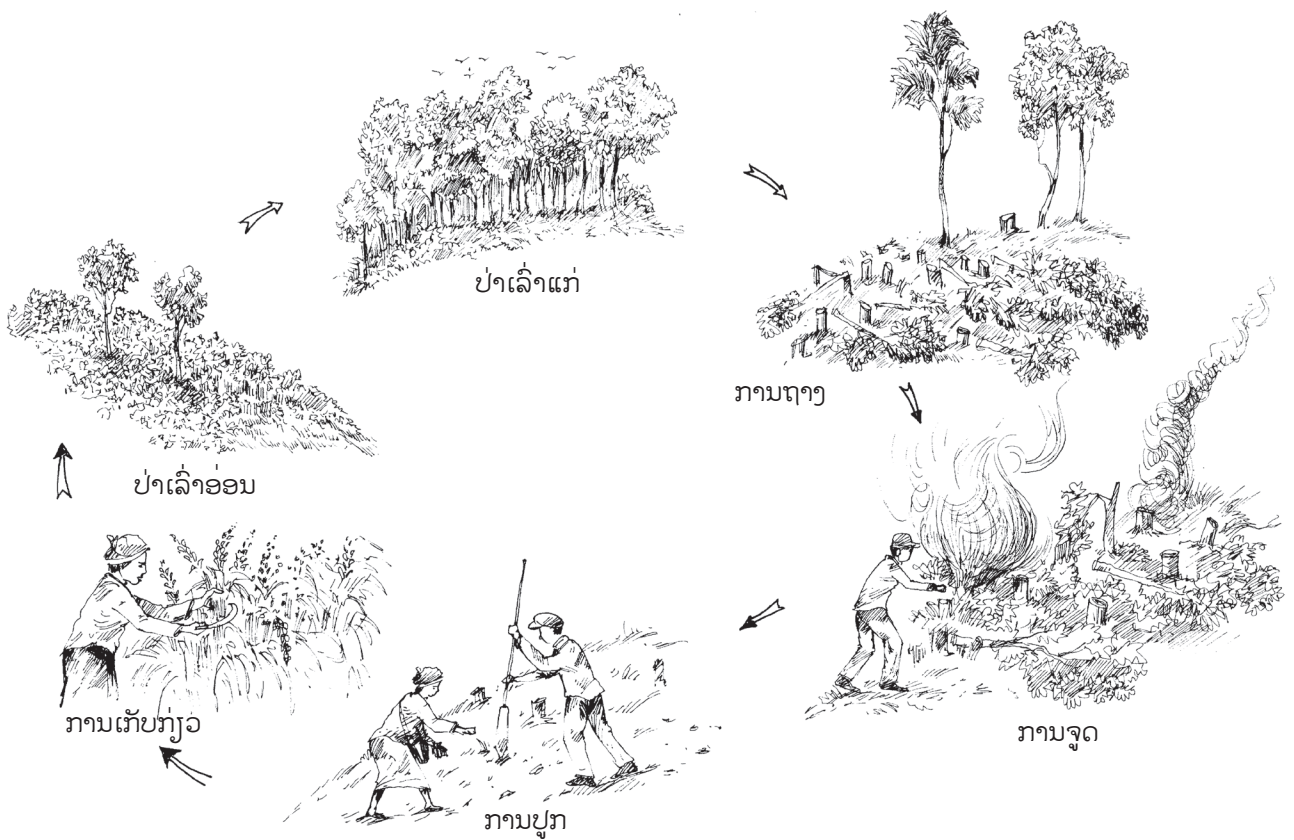
ການລ້ອມຮົ້ວ ແລະ ການປຸກຖຽງ

ການລ້ອມຮົ້ວອາດຈະເຮັດກ່ອນ ຫຼື ຫຼັງການສັກເຂົ້າກໍໄດ້ ໂດຍນໍາໃຊ້ໄມ້ທີ່ຈູດບໍ່ໄໝ້ ແລະ ໄມ້ປ່ອງ ຫຼື ບາງຄັ້ງ ກໍຊຸດ ເປັນຮ່ອງອ້ອມຜືນໄຮ່ກໍໄດ້. ຮົ້ວທີ່ລ້ອມນີ້ຈະຊ່ວຍປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ຄວາຍ, ງົວ, ມ້າ, ແບ້, ໝູ ແລະ ສັດປ່າ (ໂດຍສະເພາະ ໝູ່ປ່າ ແລະ ຟານ) ເຂົ້າມາທຳລາຍພືດປູກໃນໄຮ່. ເວລາທີ່ໃຊ້ສໍາລັບເຮັດຮົ້ວນີ້ຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນຫຼາຍຄື ປະ

ມານແຕ່ 50 ຊົ່ວໂມງຫາ 120 ຊົ່ວໂມງ ໂດຍຂຶ້ນກັບຄຸນນະພາບຂອງມັນ. ຕາມປົກກະຕິ, ວຽກລ້ອມຮິ້ວຈະເປັນວຽກຂອງຜູ້ຊາຍ. ໃນຊ່ວງນີ້, ມັກຈະມີການປູກຖຽງໄຮ່ໄປພ້ອມ ເພື່ອໃຊ້ເປັນບ່ອນຫຼົບແດດ ຫຼື ຝົນ, ບ່ອນພັກຜ່ອນ, ບ່ອນຄົວກິນ, ບ່ອນກິນເຂົ້າ, ບ່ອນໃຫ້ເດັກພັກເຊົາ, ບ່ອນເກັບເຄື່ອງມືອຸປະກອນ ແລະ ເປັນບ່ອນເກັບມ້ຽນຜົນຜະລິດ.

ການກຳຈັດວັດສະພິດ

ການເສຍຫຍ້າ ຫຼື ກຳຈັດວັດສະພິດ ເປັນວຽກທີ່ໃຊ້ແຮງງານຫຼາຍທີ່ສຸດ ແລະ ເປັນວຽກທີ່ຕ້ອງໄດ້ເຮັດຢ່າງລຽນຕິດໃນຊ່ວງຂອງການປູກພືດ. ການເຮັດໄຮ່ຮອບວຽນສິ້ນມັກຈະມີບັນຫາດ້ານວັດສະພິດຫຼາຍ. ໝາຍຄວາມວ່າ ຖ້າຮອບວຽນຂອງການເຮັດໄຮ່ສິ້ນເທົ່າໃດຍິ່ງມີບັນຫາດ້ານວັດສະພິດຫຼາຍຂຶ້ນເທົ່ານັ້ນ ອັນສ້າງຜົນສະທ້ອນບໍ່ດີຕໍ່ຜົນຜະລິດຂອງພືດປູກ. ການເສຍຫຍ້າຈະດຳເນີນຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງໃນຊ່ວງເວລາແຕ່ເດືອນພຶດສະພາເຖິງເດືອນຕຸລາ ແລະ ປົກກະຕິຈະແມ່ນຜູ້ຍິງ ແລະ ເດັກນ້ອຍເປັນຜູ້ເຮັດເປັນສ່ວນໃຫຍ່ໂດຍໃຊ້ແວກ ຫຼື ພ້າ ເປັນເຄື່ອງມື. ໃນການເຮັດໄຮ່ໃນຮອບວຽນ 3 ປີ ການເສຍຫຍ້າອາດໃຊ້ເວລາປະມານ 400 ຫາ 1000 ຊົ່ວໂມງຕໍ່ເຮັກຕາ. ການເສຍຫຍ້ານີ້ ເປັນວຽກທີ່ອາດກິນແຮງງານເຖິງ 50% ຂອງແຮງງານ ທີ່ໃຊ້ໃນການເຮັດໄຮ່ທັງໝົດ ແລະ ຖືວ່າເປັນຂໍ້ຈຳກັດ ທີ່ໜັກໜ່ວງຕໍ່ການປູກເຂົ້າຂອງຊາວໄຮ່ສ່ວນໃຫຍ່ໃນເຂດພູດອຍ (ໜັກໜ່ວງກວ່າຂໍ້ຈຳກັດເກີດຈາກສັດຕູພືດ ຈຳພວກສັດກັດແທ້ນ, ຄວາມແຫ້ງແລ້ງ, ການຂາດພື້ນທີ່ ແລະ ສັດຕູພືດຈຳພວກບຶງແມງ).

ການເກັບກ່ຽວ

ເຕັກນິກການເກັບກ່ຽວ ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນໄປຕາມແຕ່ລະຊົນເຜົ່າ. ບາງຊົນເຜົ່າ ກໍໃຊ້ວິທີຮູດເອົາແຕ່ເມັດ (ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນກຸ່ມມອນ-ຂະແມ ເຊັ່ນ: ຂະມຸ, ກະຕາງ, ມັນກົງ) ໃສ່ກະພາ/ກະຕ່າ ຂົນເອົາໄປເກັບມັງນໃນ ເລົ້າເຂົ້າເລີຍ ແລະ ບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງຟາດ. ບາງກຸ່ມພັດມັກໃຊ້ກ່ຽວ, ກ່ຽວເອົາແລ້ວຕາກແດດໃຫ້ແຫ້ງກ່ອນຈະນຳໄປເກັບເພື່ອກຽມຟາດ (ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນກຸ່ມ ໄທ-ລາວ, ມົ້ງ, ຍ້າວ, ງຽງ). ການຮູດຮວງຈະໃຊ້ເວລາປະມານ 150 ຊົ່ວໂມງຕໍ່ເຮັກຕາ ແລະ ສຳລັບວິທີໃຊ້ກ່ຽວປະມານ 100 ຊົ່ວໂມງ ຕໍ່ເຮັກຕາ. ບັນດາພືດອື່ນທີ່ປູກປົນກັບເຂົ້າ ປົກກະຕິ ຈະເກັບ ກ່ຽວກ່ອນເຂົ້າ. ຜົນຜະລິດເຂົ້າໄຮ່ຈະໄດ້ ປະມານ 0.8 ຫາ 2.5 ໂຕນ ຕໍ່ເຮັກຕາ ໂດຍຂຶ້ນກັບໄລຍະຄວາມຍາວຂອງປ່າເລົ້າ, ປະລິມານນ້ຳຝົນ, ປະເພດດິນ, ການລະບາດຂອງສັດຕູພືດ, ສະພາບຂອງວັດສະພືດ, ແລະ ອື່ນໆ.

ການຂົນສົ່ງ ແລະ ການເກັບມັງນ

ການຂົນສົ່ງຜົນຜະລິດເພື່ອໄປເກັບມັງນ ເປັນວຽກທີ່ລຳບາກບໍ່ໜ້ອຍຖ້າຫາກວ່າພື້ນທີ່ໄຮ່ຢູ່ໄກ. ໃນບາງບ່ອນ, ໄດ້ນຳໃຊ້ມ້າ ແລະ ຄວາຍ ສຳລັບຂົນສົ່ງຜົນຜະລິດ. ລະບົບການເກັບມັງນຜົນຜະລິດກໍມີຫຼາຍແບບຕ່າງກັນ ເຊັ່ນ: ການເກັບມັງນໄວ້ໃນເລົ້າທີ່ແອ້ມດ້ວຍຝາໄມ້ປ່ອງ, ການເກັບໃນຮິນໄມ້ປ່ອງ, ການເກັບໄວ້ຄອກກ້ອງເຮືອນ, ແລະ ການເກັບໃນເລົ້າໄມ້ເລື້ອຍ. ໃນໝູ່ບ້ານຊາວຂະມຸ ເລົ້າເຂົ້າມັກຈະປູກຢູ່ຫ່າງໄກຈາກບ້ານ ເພື່ອປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ໄຟໃໝ່ ເວລາໄຟໃໝ່ບ້ານ. ໃນກໍລະນີທີ່ໃຊ້ວິທີການເກັບກ່ຽວແບບຮູດຮວງເຂົ້າທີ່ເກັບກ່ຽວຈະຖືກຂົນສົ່ງເກັບມັງນທັນທີເລີຍ.

ການຕຳ ຫຼື ສີເຂົ້າ

ການຕຳເຂົ້າແບບພື້ນບ້ານຈະໃຊ້ຄົກມອງ ຫຼື ຄົກມື. ປັດຈຸບັນນີ້ຈັກສີເຂົ້າຂະໜາດນ້ອຍໄດ້ຖືກນຳເຂົ້າໄປໃຊ້ຢ່າງແຜ່ຫຼາຍ ໃນໝູ່ບ້ານໃນເຂດພູດອຍໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດແມ້ກະທັ້ງຢູ່ໃນບ້ານຢູ່ຫ່າງໄກທີ່ໃຊ້ເວລາຢ່າງເຂົ້າຫາເປັນຫຼາຍຊົ່ວໂມງ ກໍນຳໃຊ້ເຊັ່ນກັນ.

ຂໍ້ສະຫຼຸບ

ຈຸດສຳຄັນຂອງລະບົບການເຮັດໄຮ່ ທີ່ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນວ່າຄວນເອົາໃຈໃສ່ ໃນການສ້າງຍຸດທະສາດສຳລັບກຳນົດທາງທາງເລືອກທີ່ເປັນທ່າແຮງ ມີດັ່ງນີ້:

- ລະບົບການເຮັດໄຮ່ ແລະ ວິທີການປູກຝັງມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍໃນ ສປປ ລາວ ແລະ ສ່ວນໃຫຍ່ຢູ່ໃນເຂດພູດອຍ.
- ລະບົບການເຮັດໄຮ່ໃນ ສປປ ລາວ ບໍ່ມີລັກສະນະຕາຍຕົວ ແລະ ສ່ວນໃຫຍ່ຈະມີການວິວັດທະນາການໄປສູ່ລະບົບການຜະລິດແບບຄົງທີ່.
- ນະໂຍບາຍລັດຖະບານ, ການເພີ່ມຕົວຂອງປະຊາກອນ, ການປ່ຽນແປງທາງສັງຄົມ ແລະ ການເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າສູ່ຕະຫຼາດເປັນປັດໄຈສຳຄັນທີ່ເຮັດໃຫ້ມີການປ່ຽນແປງ.
- ຮອບວຽນຂອງປ່າເລົ້ານັບມື້ນັບສັ້ນເຂົ້າ.
- ການເຮັດໄຮ່ ແມ່ນຮູບແບບການຜະລິດທີ່ປະຕິບັດກັນໂດຍທຸກຊົນເຜົ່າ ແລະ ກໍມີຄວາມສຳຄັນທາງດ້ານສັງຄົມ-ວັດທະນະທຳ.

- ເຂົ້າໄຮ່ເປັນພືດຕົ້ນຕໍ ທີ່ຊາວໄຮ່ປູກຮ່ວມກັບພືດສຳຮອງຊະນິດອື່ນໆ, ລວມທັງພືດເສດຖະກິດ.
- ນອກຈາກການປູກພືດແລ້ວ, ຊາວໄຮ່ຍັງລ້ຽງສັດ ແລະ ເກັບເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ ຕື່ມອີກ. ກິດຈະກຳເຫຼົ່ານີ້ໄດ້ເປັນແຫຼ່ງລາຍຮັບອັນສຳຄັນຂອງເຂົາເຈົ້າ.
- ຊາວໄຮ່ລາວສ່ວນໃຫຍ່ເປັນກຸ່ມຄົນທີ່ຍາກຈົນທີ່ສຸດໃນສັງຄົມລາວ ແລະ ກໍ່ເປັນກຸ່ມຄົນຕົ້ນຕໍທີ່ໂຄງການພັດທະນາຕ່າງໆ ເລັ່ງໃສ່ໃນປະຈຸບັນ;
- ຊາວໄຮ່ໂດຍອາຊີບ ມີຄວາມຮູ້ທາງດ້ານສະພາບຊີວະກາຍສະພາບໃນພື້ນທີ່ເຂົາເຈົ້າດີ ແລະ ຄວາມຮູ້ພື້ນບ້ານທີ່ກ່າວນີ້ ສາມາດນຳເອົາໄປປະສານເຂົ້າກັບຄວາມຮູ້ທາງວິທະຍາສາດເພື່ອກຳນົດທາງທາງເລືອກທີ່ພື້ນຄົງສຳລັບມາປຸງແທນການເຮັດໄຮ່ໄດ້.
- ດ້ານອ່ອນທີ່ສຸດຂອງການເຮັດໄຮ່ປະກອບມີ: ການຕັດຕົ້ນໄມ້, ການນຳໃຊ້ໄຟຊຶ້ງເປັນສິ່ງທຳລາຍລ້າງ ແລະ ສ້າງມົນລະພິດອັນຮ້າຍແຮງ, ການຂາດການພັດທະນາໃຫ້ມີຄວາມທັນສະໄໝຂຶ້ນ, ການນຳໃຊ້ພື້ນທີ່ຫຼາຍ ແລະ ການບໍ່ຮັບປະກັນຄວາມຍືນຍົງຄົງຕົວໃນສະພາບທີ່ມີຄວາມໜາແໜ້ນຂອງປະຊາກອນສູງ.
- ແຕ່ໃນອີກດ້ານນຶ່ງ, ສິ່ງທີ່ເປັນທ້າຍສິນໃຈທີ່ສຸດຂອງການເຮັດໄຮ່ຮອບວຽນຍາວກໍ່ມີຄວາມສາມາດໃນການປັບເຂົ້າປະສານປະສານກັບ ການຜະລິດດ້ານປ່າໄມ້ໄດ້ດີ; ຄວາມເໝາະສົມກັບຫຼາຍສະພາບແວດລ້ອມ, ການເກີດລະບາດຂອງສັດຕູພືດ ແລະ ພະຍາດມີຕຳ, ບໍ່ອີງໃສ່ການລົງທຶນໃສ່ຂາເຂົ້າກະສິກຳ ແລະ ການຮັກສາຄວາມຫຼາກຫຼາຍດ້ານຊີວະນາໆພັນກະສິກຳ.

ເອກະສານອ້າງອີງ:

Chaze, L. 1994. "Shifting Cultivation Policies in Laos: present systems and their future", pp. 66-97 in Van Gansberghe, D. & Pals, R. (eds). 1994. Sifting Cultivation Systems and Rural Development in the Lao PDR. UNDP & Nabong Agricultural College. Vientiane.

Roder, W. 2001. Slash-and-Burn rice systems in the hills of Northern Lao PDR: description, challenges, and opportunities. IRRI. Vientiane.

Warner, K. 1991. Local technical knowledge and natural resource management in the humid tropics. Community Forestry Note 8. FAO.

ລວບລວມ ໂດຍ:

Dirk Van Gansberghe, dirkvangansberghe@yahoo.com